

BÁO CÁO TỔNG KẾT HỘI THẢO QUỐC TẾ VIỆT NAM HỌC LẦN THỨ TƯ: “VIỆT NAM TRÊN ĐƯỜNG HỘI NHẬP VÀ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG”

*Nguyễn Quang Thuần**

Kính thưa GS.TS. Nguyễn Xuân Thắng, Ủy viên Trung ương Đảng, Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam,

Kính thưa các nhà khoa học quốc tế và Việt Nam,

Kính thưa các quý vị đại biểu,

Sau hơn 2 ngày làm việc, Hội thảo quốc tế về Việt Nam học lần thứ tư do Viện Khoa học xã hội Việt Nam và Đại học Quốc gia Hà Nội phối hợp tổ chức với chủ đề “**Việt Nam trên đường hội nhập và phát triển bền vững**” đã thành công tốt đẹp.

Sau một thời gian tích cực chuẩn bị, được sự ủng hộ mạnh mẽ và giúp đỡ quý báu của Chính phủ Việt Nam, Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Tài chính và các bộ, ngành hữu quan, đặc biệt là sự hưởng ứng tham gia tích cực của các nhà khoa học Việt Nam và quốc tế, Hội thảo đã nhận được hơn 1.700 phiếu đăng ký tham gia và tóm tắt báo cáo. Trên cơ sở đề xuất của hội đồng chuyên môn của các tiểu ban, Ban Tổ chức đã tuyển chọn được gần 1000 tham luận có chất lượng chuyên môn cao đến từ 36 quốc gia và vùng lãnh thổ. Tham gia thảo luận tại Hội thảo lần này không chỉ có nhiều học giả nổi tiếng thế giới đã từng tham gia ba kỳ Hội thảo Việt Nam học mà còn có nhiều gương mặt mới, đại diện cho tiếng nói của một thế hệ nghiên cứu trẻ trên thế giới, báo hiệu một giai đoạn phát triển mới của ngành Việt Nam học ngày càng đi vào chiều sâu với tính liên ngành rõ rệt. Hội thảo lần này lần đầu tiên có các nhà khoa học Mông Cổ, Pakistan... tham dự.

Trong phiên khai mạc, Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Tấn Dũng đã tham gia Chủ tịch đoàn và có bài phát biểu đặc biệt quan trọng. Thủ tướng Chính phủ đã nêu rõ những thách thức, cơ hội, những thành tựu và hạn chế của Việt Nam trên lộ trình chủ động hội nhập và phát triển bền vững trong bối cảnh của thế giới và khu

* GS.TS., Phó Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam, Trưởng ban Tổ chức hội thảo.

ực, đồng thời nói rõ chủ trương và định hướng chính sách của Chính phủ Việt Nam trong chặng đường tiếp theo, trong đó nhấn mạnh vai trò của khoa học và công nghệ nói chung và ngành Việt Nam học nói riêng trong quá trình thúc đẩy phát triển kinh tế tri thức, tăng cường giao lưu khoa học và văn hóa, phát huy nguồn lực trí tuệ, ứng phó thông minh với biến đổi khí hậu, tạo môi trường ổn định và đồng thuận cho quá trình hội nhập quốc tế và phát triển bền vững của Việt Nam.

Tham gia chủ tọa và phát biểu tại Hội thảo, Chủ tịch Ủy ban nhân dân thành phố Hà Nội Nguyễn Thế Thảo cũng đặt kỳ vọng to lớn vào việc giới khoa học, nhất là Việt Nam học tham gia nghiên cứu để cung cấp cơ sở khoa học và thực tiễn giúp Thủ đô Hà Nội phát triển kinh tế tri thức, trở thành đầu tàu kinh tế, giải quyết hiệu quả cao các vấn đề phức tạp đang đặt ra trong thực tiễn phát triển của Thủ đô, làm cho Thủ đô phát huy được các lợi thế và nguồn lực sau khi được mở rộng, trở thành thành phố văn hiến, hiện đại, năng động, xứng đáng là biểu tượng của một nước Việt Nam đang đổi mới, chấn hưng, hội nhập và phát triển bền vững.

Đặc biệt, tại Hội thảo lần này, chiều ngày 27-11 đại diện các nhà khoa học quốc tế đã vinh dự được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tiếp. Tại buổi gặp Tổng Bí thư, các đại biểu quốc tế đã bày tỏ ấn tượng tốt đẹp trước những thay đổi tích cực, toàn diện của Việt Nam thời gian qua, những thành tựu trong những năm đổi mới của Việt Nam là hết sức to lớn, Việt Nam có vai trò và ảnh hưởng ngày càng tăng tại khu vực và trên thế giới. Tổng Bí thư nhiệt liệt hoan nghênh các học giả quốc tế tham dự Hội thảo và bày tỏ sự cảm ơn các học giả quốc tế đã dành nhiều tâm huyết và công sức để nghiên cứu về Việt Nam. Các tham luận đa dạng và sâu sắc về các lĩnh vực của các học giả có uy tín về Việt Nam học cho thấy sự quan tâm đặc biệt và sự ủng hộ quý báu của giới khoa học và dư luận quốc tế đối với Việt Nam. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng chân thành cảm ơn các ý kiến đóng góp thẳng thắn, sâu sắc của các đại biểu về con đường phát triển của Việt Nam, giúp nhân dân và bạn bè quốc tế hiểu thêm về công cuộc đổi mới, về lịch sử, văn hóa, về đất nước và con người Việt Nam. Tổng Bí thư nói Việt Nam hiện nay không chỉ thiếu vốn, công nghệ mà còn thiếu cả kỹ năng quản lý phát triển. Vì vậy, Việt Nam mong muốn các nhà nghiên cứu, các học giả tiếp tục đi sâu nghiên cứu về Việt Nam nhằm giúp chia sẻ với Việt Nam những kinh nghiệm bổ ích trên các lĩnh vực, nhất là kinh nghiệm về lãnh đạo, quản lý điều hành đất nước, hoan nghênh sự mở rộng hơn nữa mối quan hệ hợp tác thiết thực giữa các nhà khoa học Việt Nam và quốc tế.

Trong Phiên toàn thể, cùng với báo cáo đề dẫn của Ban Tổ chức, đã có 8 bài tham luận quan trọng được trình bày, đề cập đến những vấn đề cốt lõi nhất của nội dung Hội thảo được nghiên cứu và phân tích bởi các chuyên gia hàng đầu trong giới Việt Nam học ở Việt Nam và nước ngoài.

Phần lớn thời gian của Hội thảo đã được dành cho phần trình bày báo cáo và thảo luận ở 15 tiểu ban. Đã có gần 400 tham luận được trình bày và hàng nghìn ý kiến trao đổi tại các tiểu ban. Việc thảo luận sôi nổi đó đã cho thấy, không những chủ đề chung của Hội thảo mà cả các chủ đề của các tiểu ban là phù hợp, cho nên đã nhận được sự quan tâm của đông đảo các nhà khoa học trong nước và trên thế giới, mà phương thức tổ chức và không khí học thuật của Hội thảo là iherc sự nghiêm túc nhưng cởi mở, đảm bảo đúng nguyên tắc tự do học thuật, chân thành chia sẻ ý tưởng, thẳng thắn cợ xát quan điểm và sẵn sàng hợp tác cùng nghiên cứu để vươn tới những sản phẩm khoa học đỉnh cao, có ý nghĩa thiết thực.

Về kết quả của từng tiểu ban, chúng ta vừa được nghe đại diện của các tiểu ban báo cáo cụ thể. Trên cơ sở đó, Ban Tổ chức xin hệ thống lại và nhấn mạnh những thành tựu sau đây của Hội thảo.

Một là: Hội thảo lần này đánh dấu một bước phát triển quan trọng về lý thuyết, phương pháp nghiên cứu và cách tiếp cận của ngành Việt Nam học trên toàn thế giới. Trên cơ sở nhất trí cao về cách tiếp cận liên ngành dựa trên lý thuyết khu vực học (area studies), Hội thảo đã bổ sung những tiếp cận mới về địa chính trị, nghiên cứu phát triển và phát triển bền vững, nhân học văn hóa và nhân học phát triển, quản lý xã hội và quản lý quá trình phát triển, đào tạo và phát huy vai trò của nguồn nhân lực và nguồn lực trí tuệ, v.v... Những bước phát triển mới về phương pháp và cách tiếp cận đã góp phần làm cho các kết quả nghiên cứu vừa có tầm học thuật cao hơn, lại vừa thực chứng hơn.

Hai là: trên cơ sở những lý luận mới, phương pháp và cách tiếp cận mới, nhiều khám phá khoa học đã được ghi nhận tại Hội thảo, bao gồm những vấn đề về chiến lược phát triển, chiến lược an ninh quốc gia và quan hệ quốc tế cho đến việc nhận diện rõ hơn thực trạng phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội; không chỉ nhiều ý tưởng học thuật mới đã được chia sẻ và cợ xát mà nhiều nguồn thông tin hữu ích, nhiều tư liệu mới phát hiện cũng được giới thiệu.

Ba là: các kết quả nghiên cứu được trình bày tại Hội thảo cho thấy mối quan tâm của các nhà Việt Nam học ở Việt Nam và trên thế giới ngày càng gần hơn với thực tiễn phát triển của Việt Nam. Do vậy, các kết quả nghiên cứu đều tỏ ra có giá trị ứng dụng cao, cho thấy bên cạnh các nghiên cứu cơ bản vốn đã khẳng định được uy tín học thuật từ lâu thì giờ đây các nghiên cứu ứng dụng và thực chứng đang mang lại những diện mạo và giá trị mới. Đây là xu hướng mới của ngành Việt Nam học và là một điểm khác biệt quan trọng của kỳ Hội thảo này với ba kỳ Hội thảo trước. Điều này thể hiện rõ nhất trong các tiểu ban về văn hóa, giáo dục, tài nguyên và môi trường, đồng thời cũng là đặc điểm nổi bật của các tiểu ban kinh tế, khu vực học và lịch sử.

Bốn là, trên cái nền chung của Hội thảo với phạm vi quan tâm khá rộng và các ý tưởng khoa học vô cùng phong phú, các nhà khoa học tham gia Hội thảo đã tỏ rõ sự quan tâm sâu sắc của mình đến năm vấn đề có thể coi là cấp bách nhất, nóng bỏng nhất trong quá trình hội nhập và phát triển bền vững của Việt Nam hiện nay:

Vấn đề thứ nhất là an ninh khu vực và an ninh toàn cầu: Đây là điều kiện tiên quyết nhất đảm bảo cho việc Việt Nam có hội nhập và phát triển được hay không. Trong trao đổi và tranh luận, có nhiều quan điểm, ý kiến đã được nêu ra, cũng có lúc khá gay gắt, quyết liệt, nhưng tựu chung lại, các học giả đều cho rằng cần phải đảm bảo môi trường an ninh đồng thuận, ổn định và do đó, các khác biệt, xung đột cần được giải quyết bằng phương pháp hòa bình trên cơ sở tôn trọng lợi ích, chủ quyền dân tộc, luật pháp quốc tế và đặc biệt là sự tin cậy, chân thành giữa các bên hữu quan.

Vấn đề thứ hai là ứng phó thông minh với các tác động của biến đổi khí hậu toàn cầu và các tác động khác của quá trình toàn cầu hóa, sử dụng tiết kiệm, tối ưu các nguồn lực trong phát triển, bảo vệ môi trường hướng tới tăng trưởng xanh, đảm bảo công bằng, an sinh xã hội và phát triển bền vững.

Vấn đề thứ ba là tìm ra và đề xuất các lời giải cho các bài toán phát triển kinh tế của Việt Nam đặt trong bối cảnh khó khăn hiện nay của nền kinh tế toàn cầu và các khó khăn, thách thức của bản thân nền kinh tế Việt Nam dồn đọng lại từ nhiều năm qua. Đặt trên nền chung, liên ngành, liên lĩnh vực của Việt Nam học, các kịch bản và giải pháp phát triển kinh tế được trình bày tại hội thảo rõ ràng là đã có tính toàn diện và thực tiễn hơn.

Vấn đề thứ tư là vấn đề chuyển dịch sinh kế của các cộng đồng dân cư ở nhiều khu vực, nhiều tiểu vùng khác nhau. Sức sống xã hội, tính năng động của các cộng đồng đã được xem xét trong các tương tác đa chiều của cơ chế chính sách, cơ tầng văn hóa và tri thức bản địa cùng các yếu tố tác động khác thuộc quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đã được phân tích sâu sắc và toàn diện, góp phần nhận diện và đề xuất các mô hình sinh kế hiệu quả và bền vững cho các cộng đồng cư dân khác nhau. Cuối cùng, cái nút thắt của phát triển bền vững nói chung và của chuyển dịch sinh kế nói riêng ở Việt Nam đã được chỉ ra: đó chính là yếu tố con người, hay nói chính xác là vấn đề chất lượng của nguồn nhân lực.

Vấn đề thứ năm (last but not least!) chính là vấn đề đổi mới hệ thống pháp luật của Việt Nam, bao gồm từ nghiên cứu, sửa đổi Hiến pháp đến các chế tài, các hành lang pháp lý cụ thể vừa để điều tiết, vừa là bả đỡ, là bảo lãnh chính trị cho lộ trình hội nhập quốc tế và phát triển bền vững của Việt Nam.

Thành tựu thứ năm rất đáng được ghi nhận của Hội thảo là: trình độ tiếng Việt của các học giả quốc tế và trình độ ngoại ngữ của các nhà khoa học Việt Nam đã được cải thiện rõ rệt. Nhiều học giả quốc tế không những chỉ có thể trình bày tham luận bằng tiếng Việt mà còn nói tiếng Việt rất hay. Đồng thời, nhiều nhà khoa học Việt Nam, nhất là thế hệ trẻ đã có thể trao đổi khá tự tin với các đồng nghiệp nước ngoài.

Và thành tựu cuối cùng, không kém phần quan trọng được ghi nhận tại Hội thảo là mối giao hảo, hợp tác trong giới Việt Nam học đã nồng hậu và hứa hẹn hiệu quả cao hơn.

Rõ ràng, với những kết quả nổi bật như trên hoàn toàn có thể khẳng định Hội thảo quốc tế Việt Nam học lần thứ tư của chúng ta đã thành công tốt đẹp. Đồng thời, từ kết quả trên đây của Hội thảo, Ban Tổ chức xin có một số kiến nghị như sau:

Thứ nhất, đề nghị Chính phủ tiếp tục quan tâm cho phép duy trì tổ chức Hội thảo quốc tế Việt Nam học theo định kỳ 4 năm một lần nhằm quy tụ các nhà khoa học trong nước và quốc tế về Việt Nam học để có những đóng góp vào công cuộc xây dựng và phát triển đất nước Việt Nam.

Thứ hai, với thực tế là đội ngũ các nhà nghiên cứu về Việt Nam ngày càng lớn như hiện nay việc duy trì quan hệ thường xuyên thông qua mạng lưới chính thức là hết sức cần thiết. Ban Tổ chức hội thảo đề nghị Viện Khoa học xã hội Việt Nam và Đại học Quốc gia Hà Nội cần tính đến xây dựng một trang Web riêng để cho các nhà nghiên cứu Việt Nam học cả trong nước và quốc tế chia sẻ.

Thứ ba, sau Hội thảo đề nghị sớm biên tập, chọn lựa để xuất bản Kỷ yếu Hội thảo quốc tế Việt Nam học lần thứ tư.

Lần nữa thay mặt Ban Tổ chức Hội thảo xin chúc sức khỏe các quý vị đại biểu, các nhà khoa học quốc tế và Việt Nam.

Xin trân trọng cảm ơn.